

FAŠISTICKÁ DOKTRINA.

Tato stať, která je základem ke všem spisům o podstatě a vývoji fašismu, byla napsána pro italskou encyklopedii Treccani v r. 1932. K první části připojil potom autor poznámky a stať takto doplněná vyšla zároveň s Dějinami fašistického hnutí od G. Volpe-ho, jakožto samostatný spisek. V konečném vydání Hoepliově je umístěna ve sv. VIII., str. 67-96. Význam této stali, určené nejen Itálii, nýbrž celému světu, byl záhy pochopen, zvláště vzhledem k jejímu oficiálnímu rázu; toho dokladem jsou překlady do všech nejdůležitějších evropských jazyků.

I. *Základní myšlenky.*

1. Jako každé zdravé politické pojetí, fašismus je praxe a je myšlenka, činnost, jíž je immanentní doktrína, a to doktrína, která, prýštic z dané soustavy dějinných sil, zůstává v ní vložena a pracuje tam zevnitř.¹⁾ Má tedy podobu

¹⁾ „Nyní se italský fašismus musí, pod trestem smrti, anebo ještě hůře, sebevraždy, odítí „doktrinářským hávem“. Nebudou to, nasmějí to býti, Nessoovy košile, jež by nás vázaly na věčnost — neboť zítřek je tajemný a netušený — ale má tvořiti orientační normu naší každodenní politické a soukromé činnosti.“

„Já sám, který jsem diktoval naše skrovné programové desky — teoretické a praktické směrnice fašismu, — jsem první ochoten uznati, že mají býti přehlednuty, opraveny, doplněny a posíleny, protože tu a tam na nich nespravedlivě hlodal zub času. Myslím, že podstatné jádro bylo vždy v jejich požadavcích, jež po dvě leta sloužily jako znamení k seřazení řad italského fašismu ; přece však je na čase, vyjdeme-li od původního jádra, postoupiti k dalšímu, obsáhlejšímu vypracování téhož programu.“

„Tohoto životního díla fašismu by se měli se zvláštní horlivostí zúčastniti všichni fašisté z Italie, hlavně v těch krajích, kde na základě smlouvy, anebo bez ní se dospělo ke smírnému soužití dvou protichůdných hnutí.“

„Slovo je trochu veliké; ale chtěl bych, aby ve dvou měsících, které nás dělí od Národního sjezdu, byla vytvořena filosofie italského fašismu. Milán svou první školou propagandy a kultury přispívá k tomuto účelu.“

„Nejde jen o to, připraviti programové prvky, o něž by bylo lze

souvztažnou okolnostem místa a času, ale má též myšlenkový obsah, který ji vyzdvihuje k formuli pravdy ve vyšších dějinách myšlenky.²⁾ Ve světě jakožto lidské vůle,

pevně opřítí organisaci oné strany, v níž nevyhnutelně musí vyústiti fašistické hnutí; jde o to, vyvrátiti také hloupou báchorku, podle níž jsou ve fašismu jen násilníci, a nikoliv, jak je tomu ve skutečnosti, duchové neklidní a přemýšliví.“

„Tento směr nové fašistické činnosti neškodí — jsem si tím naprosto jist — onomu velkolepému bojovnému duchu a temperamentu, zvláštnímu to charakteru fašismu. Vybaviti mozek doktrinami a pevnými přesvědčeními neznamena odzbrojit, ale zesílit, neboť tak se stane činnost stále uvědomělejší. Vojáci, kteří se bijí se znalostí věci, jsou vždy ti nejlepší. Fašismus může a musí pojmouti za své heslo mazziniánský dvojčlen: Myšlenka a čin.“ (*Dopis M. Bianchimu*, 27. října 1921, u příležitosti otevření školy fašistické propagandy a kultury v Miláně; v *Messaggi e proclami*, Milano, Libr. d'Italia, 1929, str. 39.)

„Je třeba uvéstí fašisty do styku, učiniti, aby jejich činnost se stala doktrinářskou činností, činností duchovou a myšlenkovou . . .“

„Nuže, kdyby naši protivníci byli přítomni na našem shromáždění, byli by se přesvědčili, že fašismus není jen činem, nýbrž že je také myšlenkou.“ (*Al Consiglio Nazionale del Partito fascista*, 8. října 1924, ve svazku *La nuova politica dell'Italia*, IV. vydání, Milano, Alpes, 1928 strany 316—317; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. IV.)

²⁾ „Dnes tvrdím, že fašismus jakožto myšlenka, doktrina a uskutečnění je universální; italský ve svých jednotlivých institutech, universální v duchu, aniž může být jinak. Duch je universální svou povahou samou. Lze tedy předvídati fašistickou Evropu, Evropu, která by inspirovala své instituce na doktrínách a na praxi fašismu, Evropu, která by vyřešila ve smyslu fašistickém problém moderního státu, státu XX. století, značně odlišného od států, jež existovaly před rokem 1789, anebo jež se ustavily potom. Fašismus dnes odpovídá požadavkům universálního rázu. Řeší ve skutečnosti trojdílný problém

paní vůle, není duchové činnosti bez pojetí pomíjející a zvláštní skutečnosti, na niž je třeba působiti, a skutečnosti stále a universální, v níž první nachází své bytí a svůj život. Abychom znali lidi, musíme poznati člověka; a bychom poznali člověka, musíme poznat skutečnost a její zákony. Není pojetí státu, jež by nebylo v základě pojetím života: filosofie nebo intuice, soustava myšlenek, které se vyvíjejí v logickou konstrukci, anebo se spojí ve vidinu nebo ve víru, ale je vždycky, třebaš jen pomyslně, organickým pojetím světa.

2. A tak bychom fašismus nepochopili s mnohé jeho praktické stránky, jakožto organisaci strany, jako výchovný systém, jako disciplínu, kdybychom nehleděli k jeho jasnému způsobu všeobecného pojetí světa. Způsob spiritualistický.³⁾ Svět pro fašismus není tímto hmotným světem,

vztahů mezi státem a jednotlivcem, mezi státem a skupinami a mezi skupinami a organisovanými skupinami.“ (*Messaggio per l'anno IX.*, federálním ředitelům, shromážděným v palazzo Venezia, 27. října 1930; v *Discorsi del '30*, Milano, Alpes, 1931, str. 211; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. VII, str. 230.)

³⁾ „Tomuto politickému procesu se staví po bok proces filosofický: je-li pravdou, že po století byla hmota na oltářích, dnes zaujímá duch její místo. Důsledně budou odmítány všechny zvláštní projevy demokratického ducha: ústupkářství, improvisace, nedostatek osobního smyslu pro odpovědnost, vynášení čísla a onoho tajemného božstva, které se nazývá „lid“. Všechny výtvořiny ducha — počínaje náboženskými — se dostanou do popředí, zatím co nikdo se již neodváží zpozdití se v posicích toho antiklerikalismu, který byl po mnoho desetiletí v západním světě oblíbeným zaměstnáním demokracie.“

který se zjevuje na povrchu, v němž člověk je jednotlivcem, odděleným ode všech ostatních a o sobě stojícím, a je ovládnán přírodním zákonem, který ho pudově vleče k životu sobecké a chvilkové rozkoše. Fašistický člověk je jedinec, jenž je národem a vlastí, mravním zákonem, který semkne jednotlivce a pokolení do jedné tradice a jednoho poslání, který potlačí pud uzavřeného života v úzkém okruhu rozkoše, aby převedl v povinnost vyšší život, osvobozený od času a prostoru: život, v němž jedinec, odříkáním sama sebe, obětováním svých zvláštních zájmů

„Řekne-li se, že se bůh navrácí, míní se tím tvrdit, že se navrácení hodnoty ducha.“ (*Da che parte va il mondo?* V revue *Gerarchia*, a. I, 1922, n. 3; v *Tempi della rivoluzione fascista*, Milano, Alpes, 1930, str. 34—35; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. II, str. 264.)

„Je zde úsek, vyhrazený spíše úvahám o nejvyšších účelech života, než badání. Tedy věda vychází ze zkušenosti, ale vyústuje osudově ve filosofii a, podle mého mínění, jen filosofie může osvětlit vědu a přivést ji na terén universální myšlenky.“ (*Al congresso delle Scienze in Bologna* 31. října 1926; v *Discorsi del 1926*, Milano, Alpes, 1927, str. 368; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. V.)

„Fašistické hnutí musí býti pojímáno v celé své šíři a hloubce duchového zjevu, má-li být pochopeno. Jeho projevy byly nejmocnější a nejrozhodnější, ale nesmíme se u nich zastavit. Fašismus nebyl ve skutečnosti pouhou politickou revoltou proti chabým a neschopným vládám, které způsobily, že státní autorita upadla a které hrozily zastavit Itálii na cestě jejího největšího rozvoje, nýbrž byla to revolta duchová proti starým ideologiím, které rozhodovaly svaté zásady náboženství, vlasti a rodiny. Jakožto duchová revolta je tedy fašismus přímým výrazem lidu.“ (*Un messaggio al pubblico inglese*, 5. ledna 1924 v *Messaggi e proclami*. Milano, Libreria d'Italia. 1929, str. 107; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. IV.)

i samou smrtí uskutečňuje onu duchovou existenci, v níž tkví jeho lidská hodnota.

3. Tedy pojetí spiritualistické, rovněž vyšlé ze všeobecné reakce století proti chabému a materialistickému pozitivismu devatenáctého století. Antipositivistické, ale pozitivní; ani skeptické, ani agnostické, ani pesimistické, ani pasivně optimistické, jako jsou obyčejné doktriny (všechny negativní), jež kladou střed života mimo člověka, který si svou svobodnou vůlí může a má vytvořit svůj svět. Fašismus chce člověka činného a zabraného v činnost vši jeho energií: chce, aby si byl mužně vědom obtíží, které zde jsou a aby byl hotov jím čeliti. Chápe život jako boj, v přesvědčení, že je na člověku, aby si vydobyl takový život, jaký je ho skutečně hoden, vytvářeje nejdříve sám v sobě nástroj (fysický, mravní, rozumový), k jeho vybudování. To platí jak pro jednoho každého jedince, tak pro národ, tak pro lidstvo.⁴⁾ Odtud vysoké hodnocení kultury

⁴⁾ „Boj je původem všech věcí, protože život je pln kontrastů: je zde láska i nenávisť, bílé a černé, den a noc, dobro i zlo, a dokud tyto kontrasty nesplynou v rovnováhu, boj bude stále základem lidské povahy, jakožto nejvyšší osudovost.“

„A ostatně je dobře, že je tomu tak. Dnes se může stát boj válkou, hospodářskou, myšlenkovou, ale den, kdy by se již nebojovalo, by byl dnem těžkomyslnosti, konce, zkázy. Nuže, tento den nevzejde. Právě proto, že dějiny se představují jako stále se měnící panorama. Kdybychom se chtěli vrátit ke klidu, míru a pokoji, bojovali bychom tím proti dnešním snahám nynějšího dynamického období. Je třeba připravit se na jiná překvapení, na jiné boje. Období míru nenastane, dokud se národové neodevzdají křesťanskému snu o všeobecném

ve všech jejích podobách (umění, náboženství, věda)⁵⁾ a nesmírná důležitost výchovy. Odtud také podstatné hodnocení práce, již člověk přemáhá přírodu a vytváří lidský svět (hospodářský, politický, mravní a intelektuální).

4. Toto pozitivní pojetí života je zřejmě pojetím etickým. A zabírá celou skutečnost, jakož i lidskou činnost, která ji ovládá. Žádné jednání není prosto mravního soudu; nic na světě se nemůže zbavit hodnoty, jež všemu přísluší podle mravních účelů. Proto život, jak ho chápe fašista, je vážný, přísný a náboženský: všecek vyvážen ve světě, podepřeném mravními a odpovědnými silami ducha. Fašista opovrhne „pohodlným“ životem.⁶⁾

bratrství a nebudou si moci podat ruce přes moře a přes hory. Já, pokud se mne týče, nevěřím příliš na tyto ideály, ale nevylučuji je, protože nevylučuji vůbec nic.“ (*Discorso al Politeama Rossetti di Trieste*, 20. září 1920; v *Discorsi politici*, Milano, Esercizio tipografico del „Popolo d'Italia“, 1921, str. 107; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II., str. 99).

5) „Pojímám čest národů jakožto příspěvek, který dali lidské kultuře.“ E. Ludwig, *Colloqui con Mussolini*, Milano, Mondadori, 1932, strana 199.

6) „Nazýval jsem naopak tuto organizaci: „Italské bojové svazy“. V tomto tvrdém a kovovém slově byl obsažen celý program fašismu, tak, jak jsem o něm snil, jak jsem si ho přál, jak jsem ho vytvořil!“

„Také to, přátelé, je program: bojovat.“

„Pro nás fašisty je život neustálým a nepřestávajícím bojem, který přijímáme s velkou nenuceností, s velkou odvahou a s nutnou nebojácností.“ (V Římě, k VII. výročí založení svazů, 28. března 1926; v *Discorsi del 1926*, Milano, Alpes, 1927, str. 98; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. V.)

5. Fašismus je pojetí náboženské,⁷⁾ v němž člověk je pojímán ve svém immanentním vztahu s vyšším zákonem, s objektivní vůlí, která přechází zvláštního jedince a vyzdvihuje ho k uvědomělému členu duchové společnosti. Kdo se v náboženské politice fašistického režimu zastavil na úvahách čisté oportunity, nepochopil, že fašismus je kromě vládního systému také, a především, systémem myšlenkovým.

6. Fašismus je pojetí historické, v němž člověk je tím, čím je, jediné ve funkci duchového procesu, ve kterém spolupůsobí, v rodinné a sociální skupině, v národě a v dějinách, k nimž přispívají všechny národy. Odtud veliké hodnocení tradice v památkách, v jazyce, v obyčejích a v pravidlech sociálního života.⁸⁾ Člověk mimo dějiny není

„Hle, octli jsme se opět před jádrem fašistické filosofie. Když mne nedávno jeden finský filosof žádal, abych mu podal smysl fašismu v jedné větě, napsal jsem německy: „Jsem proti pohodlnému životu.“

E. Ludwig, *Colloqui con Mussolini*. (Milano, Mondadori, 1932, str. 190.)

7) „Kdyby fašismus nebyl věrou, jak by dodal stoicismu a odvahy svým vojinům? Jen víra, která dosáhla náboženských výšin, jen víra může vnuknouti slova, jež vyšla z dnes již bezkrvých rtů Federica Floria.“ (*Vincolo di sangue*, v *Popolo d'Italia*, 19. ledna 1922, a v *Diuturna*. Milano, Alpes, 1929, str. 256; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II, str. 233.)

8) „Tradice je zajisté jednou z nejsilnějších duchových sil národů, nakolik je postupným a stálým výtvozem jejich duše.“ (*Breve preludio*, v *Gerarchia*, a. I., n. I. a v *Tempi della rivoluzione fascista*. Milano, Alpes, 1930, str. 13; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. II., str. 235.)

Gustav Mahler:
Tradition ist Selbsterbe.

ničím. Proto je fašismus proti všem individualistickým abstrakcím, na materialistickém základě, typu XVIII. století; a je proti všem utopiím a jakobínským novotám. Nevěří na možnost „šťěstí“ na zemi, což bylo touhou ekonomistické literatury osmnáctého století a tedy odmítá všechna teleologická pojetí, podle nichž v určitém období dějin dojde ke konečné úpravě lidského rodu. To znamená postavit se mimo dějiny a mimo život, který je ustavičným plynutím a stáváním. Fašismus politicky chce býtí realistic-kou doktrinou; prakticky se snaží rozřešití jediné ty problémy, které se samy historicky nabízejí a které samy v sobě nacházejí anebo vnukají vlastní řešení.⁹⁾ Abychom mohli

⁹⁾ „Náš temperament nás vede k hodnocení konkrétní stránky problémů, nejen jejich ideologických a mystických sublímací. Proto nacházíme snadno rovnováhu.“ (*Aspetti del dramma*, v *Popolo d'Italia* ze dne 31. října 1917, a v *Diuturna*, Milano, Alpes, str. 86; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. I, str. 272.)

„Naše bitva je nejnevědnější, ale nejkrásnější, protože nám ukládá počítati jen na vlastní síly. Roztrhali jsme všechny odhalené pravdy, poplivali všechna dogmata, odmítli všechny ráje a vysmáli se všem šarlatánům — bílým, červeným i černým — kteří prodávají zázračné drogy, jež dodají lidskému pokolení „šťěstí“. Nevěříme na programy, na schemata, na svaté a na apoštoly; a hlavně nevěříme na štěstí, spásu a zaslíbenou zem.“

„Nevěříme na jediné řešení — ať již hospodářského, politického, nebo mravního druhu — na lineární řešení životních problémů, protože — ó, slavní zpěváci všech sakristií — život není lineární a nikdy ho neomezíte na uzavřený úsek základních potřeb.“ (*Navigare necesse* v *Popolo d'Italia*, 1. ledna 1920 a v *Diuturna*, vyd. cit. str. 223; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II, str. 53.)

jednati mezi lidmi, jako v přírodě, musíme vstoupiti do procesu skutečnosti a zmocniti se sil v pohybu.¹⁰⁾

7. Vůči státu je fašistické pojetí antiindividualistické; a je pro jednotlivce, pokud splývá se státem, svědomím a universální vůlí člověka v jeho dějinné existenci.¹¹⁾ Je

¹⁰⁾ „Nejsme, nechceme být věčně nehybnými mumii, s tváří obrácenou ke stále stejnému obzoru, anebo uzavřít se do úzkých mezí rozvratného pobožnůstkářství, kde se mechanicky přežvykují vzorce, odpovídající prosbám hlásaných náboženství; avšak jsme lidé, a to živí lidé, kteří chtějí přispět svou hřívnou, byť i skrovnou, ke tvorbě dějin.“ (*Audacia*, v *Popolo d'Italia*, 15. listopadu 1915 a v *Diuturna*, vyd. cit. str. 11; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II, str. 8.)

„Neotřásáme mravními a tradičními hodnotami, které socialismus zanedbává, anebo kterými pohrdá; ale fašistický duch především utíká od jakékoliv libovolné záruky tajemné budoucnosti.“ (*Dopo due anni*, v *Popolo d'Italia*, 23. března 1921, a v *Diuturna*, vyd. cit. str. 242; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II, str. 153.)

„Před slovy a pojetími, které se proplétají zprava i zleva, zachování a obnovení, tradice a pokroku, se my nedržíme zoufale minulosti, jakožto poslední záchranné desky, aniž se vrháme střemhlav do svůdných mlh budoucnosti.“ (*Breve preludio* (1922), vyd. cit., v *Tempi della rivoluzione fascista*, Milano, Alpes, 1930, str. 14; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. II, str. 236.)

„Negativní, věčně nehybné, je zatracení. Já jsem pro pohyb. Pochoduji.“ (E. Ludwig, *Colloqui con Mussolini*, vyd. cit., str. 204.)

¹¹⁾ „Byli jsme první, kteří tvrdili, oproti demoliberálnímu individualismu, že jednotlivec neexistuje, pokud není ve státě a podřízen nutností státu a že nadále se stále složitějšími podobami civilisace se čím dál tím více zuží svobody jednotlivce.“ (*Al gran rapporto del fascismo*, 14. září 1929; v *Discorsi del 1929*, Milano, Alpes, 1930, str. 280; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. VII., str. 147.)

proti klasickému liberalismu, který vznikl z potřeby reago-
vati na absolutismus a který vyčerpал svou dějinnou funkci
od té doby, kdy se stát přeměnil v samo svědomí a vůli
lidu. Liberalismus popíral stát v zájmu zvláštního jedince;
fašismus utvrzuje stát jakožto pravou skutečnost jedinco-
vu.¹²⁾ A má-li býti svoboda znakem skutečného člověka

„Smysl pro stát se stále zvětšuje ve vědomí Italů kteří cítí, že
jediné stát je nenahraditelnou zárukou jejich jednoty a jejich nezávis-
losti; že jediné stát představuje souvislost budoucnosti jejich rodu
s jeho dějinami!“ (*Messaggio per l'anno VIII*, 25. října 1929; *tamtéž*,
str. 300; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. VII, str. 152.)

„Vykonali-li jsme v osmdesáti uplynulých letech tak úctyhodný po-
krok, uvažujte jen a budete moci předpokládat a předvídat, že v nej-
bližších padesáti, anebo osmdesáti letech bude pochod Italie, této
Italie, kterou cítíme tak mocnou, tak prosáklou životními mízami,
opravdu velkolepý, zvláště potrvá-li svornost mezi občany, bude-li
stát i nadále rozhodčím v politických i sociálních sporech, bude-li vše
ve státě a nic mimo stát, protože dnes nelze chápati jednotlivce mimo
stát, pokud by to nebyl jednotlivec divoch, který pro sebe může vy-
žadovati jen samotu a písek pouště.“ (*Discorso al Senato*, 12. května
1928; v *Discorsi del 1928*, Milano, Alpes, 1929, str. 109; nyní v ko-
nečném vydání Hoepliově, sv. VI.)

„Fašismus vrátil státu jeho suverenní činnost — vyžaduje pro něj,
oproti všem partikularismům tříd i kategorií, absolutní etické hod-
noty; vrátil státní vládě snižené na výkonný nástroj voleného shro-
máždění, jeho hodnost zástupce státní osobnosti a plnost jeho im-
peria; vytrhl administraci z vlivu všeho stranictví a všech zájmů.“
(*Al Consiglio di Stato*, 22. prosince 1928; *tamtéž*, str. 358; nyní v ko-
nečném vydání Hoepliově, sv. VI.)

¹²⁾ „Ať nikdo nemyslí, že může popírat mravní ráz fašistického
státu, neboť bych se styděl mluvit s této tribuny, kdybych necítil,

a ne onoho abstraktního panáka, na kterého myslil indi-
vidualistický liberalismus, fašismus je pro svobodu. Je pro
jedinou svobodu, jež může být něčím vážným, svobodu
státu a jedince ve státě.¹³⁾ Neboť pro fašistu je všechno ve

že zastupují mravní a duchovou sílu státu. Co by byl stát, kdyby neměl
svého ducha, svou morálku, která dává sílu jeho zákonům a pro niž
ho občané poslouchají?“

„... Fašistický stát se dovolává naplno svého etického rázu: je
katolický, ale je fašistický, dokonce především, výlučně a podstatně
fašistický. Katolicismus jej doplňuje, a prohlašujeme to otevřeně,
avšak ať si nikdo nemyslí, pod filosofickou, nebo metafysickou zámín-
kou, že nám zamění karty na stole.“ (*Discorso alla Camera dei De-
putati*, 13. května 1929; *Gli accordi del Laterano*, Roma, Libreria del
Littorio, 1929, str. 106; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. VII.,
str. 105.)

„... Stát, který je si vědom svého poslání a který zastupuje lid
v pochodu, stát, který neustále přeměňuje tento lid, také po jeho tě-
lesné stránce. Tomuto lidu musí stát říci veliká slova, přetrásat veliké
myšlenky a veliké problémy, nejen starat se o obyčejnou správu.“
(*Tamtéž*, str. 107; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. VII,
str. 105.)

¹³⁾ „Pojem svobody není absolutní, protože v životě není nic ab-
solutního. Svoboda není právem, je povinností. Není to uštědření,
nýbrž dobytí; není rovností, nýbrž privilegiem. Pojem svobody se
mění s časem. Je svoboda v době míru, která není svobodou v době
války; je svoboda v době bohatství, která nemůže býti svobodou
v době bídy.“ (*Nel V. anniversario della Fondazione dei Fasci*, 24.
března 1924; ve sv. *La nuova politica dell'Italia*, III, *Discorsi del 1924*,
Milano, Alpes, 1925, str. 35; nyní v konečném vydání Hoepliově,
sv. IV.)

„V našem státě neschází jednotlivci svoboda. Má jí víc, než člověk
isolovaný: protože stát ho chrání, a on je částí státu. Isolovaný člověk

státě a neexistuje nic lidského a duchového, a tím méně má nějakou hodnotu, mimo stát. V tomto smyslu je fašismus totalitární a fašistický stát, synthese a jednota všech hodnot, tlumočí, rozvíjí a sílí celý život lidu.¹⁴⁾

8. Ani jedinci, ani skupiny (politické strany, sdružení, syndikáty, třídy) mimo stát.¹⁵⁾ Proto je fašismus proti socialismu, který činí ztrnulým dějinný pohyb v třídním boji a nedbá státní jednoty, jež slučuje třídy v jedinou hospodářskou a mravní skutečnost; a obdobně je proti třídnímu syndikalismu. Avšak fašismus chce, aby skutečné poža-

naopak zůstává bez ochrany.“ (E. Ludwig, *Colloqui con Mussolini* vyd. cit. str. 129.)

¹⁴⁾ „Dnes zvětšujeme světu vytvoření mocného, jednotného státu italského, od Alp až po Sicilii a výrazem tohoto státu je soustředěná, organizovaná a jednotná demokracie, v níž lid se pohybuje spokojeně, neboť, pánové, buď dostanete lid do tvrze státu a pak ji bude hájit, anebo bude stát mimo, a pak ji napadne.“ (Alla Camera dei Deputati, 26. května 1927; v *Discorsi del 1927* vyd., cit. str. 159; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. VI.)

„Ve fašistickém režimu se uskutečňuje jednota všech tříd, politická, sociální a mravní jednota italského lidu ve státě a jen ve fašistickém státě.“ (Alla Camera dei Deputati, 9. prosince 1928: *Discorsi del 1928*, cit. vyd. str. 333; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. VI.)

¹⁵⁾ „Vytvořili jsme jednotný italský stát. Pomyslete jen, že Itálie nebyla od Imperia jednotným státem. My zde slavnostně utvrzujeme svou doktrinu, týkající se státu: zde utvrzují neméně energicky svou formuli z řeči v milánské Scale: „Vše ve státě, nic proti státu, nic mimo stát.“ (Alla Camera dei Deputati, 26. května 1927; v *Discorsi del 1927*, vyd. cit. str. 157; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. VI.)

navky, z nichž vzniklo socialistické a syndikalistické hnutí, došly svého uznání v mezích státu pořadatele a uplatňuje je v korporativní soustavě usmířených zájmů ve státní jednotě.¹⁶⁾

¹⁶⁾ „Jsme tedy ve státě, který kontroluje všechny síly, jež působí v lůně národa. Kontrolujeme síly politické, kontrolujeme síly mravní, kontrolujeme síly hospodářské, jsme tedy v plném korporativním státě fašistickém . . .“

„Představujeme novou zásadu ve světě, představujeme čistý, kategorický a definitivní protiklad vůči celému světu demokracie, plutokracie a svobodného zednářství, vůči celému světu, abychom tak řekli jedním slovem, nesmrtných zásad z roku 1789.“ (*Per l'insediamento del nuovo Direttorio nazionale del Partito*, 7. dubna 1926; v *Discorsi del 1926*, cit. vyd. str. 120; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. V.)

Ministerstvo korporací není byrokratickým orgánem, aniž chce nahraditi syndikátní organizace v jejich nezbytně autonomní činnosti, která směřuje k zařazení, výběru a zlepšení svých příslušníků. Ministerstvo korporací je orgán, jímž se jak v ústředí, tak na periferii uskutečňuje úplná korporace a dochází k rovnováze zájmů a sil hospodářského světa. Uskutečnění na území státu, neboť jen stát přechází odporující si zájmy jednotlivců a skupin, aby je seřadil k vyššímu účelu, uskutečnění tím rychlejší, protože všechny organizace, uznané, zaručené a chráněné korporativním státem, žijí ve společném okruhu fašismu: přijímají totiž doktrinářské a praktické pojetí fašismu!“ (*Inaugurando il Ministero delle Corporazioni*, 31. července 1926; v *Discorsi del 1926*, vyd. cit. str. 250; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. V.)

„Zřídili jsme korporativní a fašistický stát, stát národní společnosti, stát, který sbírá, kontroluje, uvádí v soulad a přizpůsobuje zájmy všech sociálních tříd, jež vidí, že jsou stejně chráněné. A zatím, co dříve, v dobách demo-liberálního režimu pracující masy se dívaly

9. Jedinci jsou třídy podle zájmových skupin; jsou syndikáty podle rozlišených činností hospodářských, se společnými zájmy; ale jsou především a hlavně státem. A ten není číslem, jakoby souhrnem jedinců, tvořících většinu lidu. Proto je fašismus proti demokracii, která klade na roveň lid a větší číslo a snižuje tak úroveň většiny;¹⁷⁾ ale je nejryzejší formou demokracie, chápeme-li lid, jak také má být chápán, kvalitativně a ne kvantitativně, jakožto mocnější, protože mravnější myšlenku, přílehavější, pravdivější, jež se v lidu uskutečňuje svědomím a vůlí mála lidí, dokonce jednoho, a jakožto ideál se snaží uskutečnit se ve svědomí a vůli všech.¹⁸⁾ Všech těch, kdož z přírody a dějin, etnicky čerpají důvod, aby tvořili národ, kdož jsou na stejné linii vývojové a duchového utváření, jakožto jediné svědomí a jediná vůle. Ne rasa, ne zeměpisně určená krajina, ale kmen, dějinně se zvětčující, množství, sjedno-

s nedůvěrou na stát, byly mimo stát, byly proti státu, považovaly stát za nepřítele každého dne a každé hodiny, dnes není pracujícího Itala, který by nehledal své místo v korporacích, ve federacích, který by nechtěl být živoucí molekulou tohoto velikého, obrovského živoucího organismu, jakým je národní, korporativní fašistický stát!“ (*Nel IV. annuale della Marcia su Roma*, s balkonu palazzo Chigi, 28. října 1926; tamtéž, str. 340; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. V.)

¹⁷⁾ „Válka byla „revoluční“ v tom smyslu, že odstranila — v řeckách krve — století demokracie, století čísla, většiny, množství.“ (*Da che parte va il mondo?*; v *Gerarchia*, 1922 a v *Tempi della rivoluzione fascista*, vyd. cit. str. 37; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II, str. 265.)

¹⁸⁾ Srov. nahoře, pozn. 13.

cené myšlenkou vůle, existence a moci: vědomím sama sebe, své osobnosti.¹⁹⁾

10. Tato vyšší osobnost je ovšem národem, pokud je státem. Nikoliv národ plodí stát, podle starého naturalistického pojetí, jež bylo podkladem publicistiky národních států XIX. stol. Naopak národ je vytvořen státem, který dá lidu, vědomému vlastní mravní jednoty, vůli, a tedy opravdovou existenci. Právo národa na nezávislost nepochází snad z literárního a myšlenkového vědomí vlastního bytí, a tím méně z faktické situace, více méně neuvědomělé a nečinné, nýbrž z činorodého vědomí, z politické vůle v činnosti, ochotné dokázat vlastní právo: to jest, z určitého druhu státu již *in fieri*. Vskutku stát, jakožto etická povšechná vůle, je tvůrcem práva.²⁰⁾

¹⁹⁾ „Rasa; to je cit, ne skutečnost; je citem z 95%.“ (E. Ludwig, *Colloqui con Mussolini*, str. 75.)

²⁰⁾ „Národ existuje pokud je lidem. Lid vzestupuje, je-li početný, pracovitý a spořádaný. Moc je výslednicí tohoto osudového trojčlenu!“ (All'assemblea generale del Regime, 10. března 1929, *Discorsi del 1929*, cit. vyd. str. 24; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. VII., str. 14.)

„Fašismus nepopírá stát; tvrdí, že nelze si představit civilisovanou národní, nebo imperiální společnost leč pod státem.“ (*Stato, Anti-Stato, Fascismo*; v *Gerarchia*, 25. června 1922 a v *Tempi della rivoluzione fascista*, cit. vyd. str. 94; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. II., str. 294.)

„Pro nás je národ především duch, a ne jenom území. Jsou zde státy, které měly nesmírná území, ale které nezanechaly žádné stopy v lidských dějinách. Není jenom číslo, neboť v dějinách vystupovaly

11. Národ jakožto stát je etická skutečnost, která existuje a žije jen pokud se vyvíjí. Její zastavení je její smrtí. Proto stát je nejenom autoritou, vládou a dávající podobu zákona a hodnoty duševního života jednotlivým vůlím, nýbrž je zároveň mocí, uplatňující svou vůli navenek, dávající ji uznávaní a ctí, anebo dokazující skutkem universalitu ve všech nutných rozhodnutích svého rozvoje.²¹⁾ Odtud organisace a rozpínavost, alespoň pomyslná. Tak se může přizpůsobit povaze lidské vůle, která ve svém vývoji nezná překážek, a která se uskutečňuje, dokazující vlastní nekonečnost.²²⁾

nepatrné státy, mikroskopické, které zanechaly paměťhodné dokumenty, nepomíjející v umění a v literatuře.“

„Velikost národa je souhrnem všech těchto ctností, všech těchto podmínek. Národ je veliký, převede-li do skutečnosti sílu svého ducha.“ (Discorso di Napoli, 24. října 1922; *I discorsi della rivoluzione*. Milano, Imperia, 1923, str. 58; nyní v konečném Hoepliově vydání, sv. II., str. 346.)

„Chceme sjednotit národ v suverenním státě, který je nade všemi, a může být proti všem, protože představuje mravní souvislost národa v dějinách. Bez státu není národa. Jsou zde jen lidské agregáty, vydané na pospas všem rozpojením, které jim dějiny mohou vnutit.“ (Al Consiglio Nazionale del Partito fascista, 8. srpna 1924; *La nuova politica dell'Italia*, 4. vyd., Milano, Alpes, 1928, str. 319; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. IV.)

²¹⁾ „Věřím, že národy ..., chtějí-li žít, musí vyvinouti jistou vůli k moci; jinak vegetují a živoří a stanou se kořistí silnějšího národa, u něhož tato vůle moci je více vyvinuta.“ (Discorso al Senato, 28. května 1926; v *Discorsi del 1926*, r. cit. vyd.; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. V.)

²²⁾ „Fašismus znovu utvořil charakter Italů, odstranil z našich

12. Fašistický stát, nejvyšší a nejmocnější forma osobnosti, je síla, ale duchová. A ta přejímá všechny způsoby mravního a rozumového života člověka. Nemůže se tedy omezit na prosté úkony pořádku a ochrany, jak tomu chtěl liberalismus. Není to jednoduchý mechanismus, který by omezoval sféru domnělých individuálních svobod. Je to forma a norma vnitřní, disciplína celé osoby; proniká vůl jako inteligence. Její princip, ústřední vnutnutí lidské osobnosti, žijící v občanském společenstvu, sestupuje do hloubi a zahrnuje se do srdce muže činu, jako do srdce myslitele, umělce jako vědce: je duší duše.

13. Fašismus v celku není jen zákonodárcem a zakladatelem ústavů, ale vychovatelem a podporovatelem duchového života. Nechce přeměnit formu lidského života, nýbrž jeho obsah, člověka, charakter, víru. A k tomuto účelu chce, aby disciplína a autorita sestoupily do duchů

duší veškerou nečistou strusku, zocelil ji ke všem obětem, a dal italskému obličejí jeho pravý výraz síly a krásy.“ (Discorso a Pisa, 25. května 1926; v *Discorsi del 1926*, cit. vyd. str. 193; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. V.)

„Není nemístné osvětliti vnitřní charakter, hluboký význam fašistického odvodu; nejde snad jen o ceremonii, ale o vysoce důležitý okamžik toho výchovného systému, a té totalitární a úplné přípravy italského muže, který fašistická revoluce považuje za jeden z hlavních a prejudiciálních úkolů státu, dokonce za základ. Dokud ho stát nevykonal, anebo jakkoliv přijal o něm diskusi, dává prostě a jednoduše v šanc své vlastní existenční právo!“ (Alla Camera dei Deputati, 28. května 1928; v *Discorsi del 1928*, vyd. cit. str. 68; nyní v konečném vydání Hoepliově, sv. IV.)

a tam nepopřené vlády. Jeho odznakem je proto liktorský svazek, symbol jednoty, síly a spravedlnosti.

II. Politická a sociální doktrina.

1. Když jsem, dnes již ve vzdáleném březnu 1919, svolal se sloupců *Popolo d'Italia* zbylé intervenisty-intervenienty, kteří mne sledovali již od založení Svazů revoluční činnosti — k níž došlo v lednu 1915 —, v mém duchu nebylo žádného zvláštního doktrinářského plánu. Z jediné doktriny jsem čerpal zažitě zkušenosti: ze socialismu od let 1903—04 až do zimy 1914: tak asi deset let. Zkušenosti řadového vojína i vůdce, ale ne zkušenosti doktrinářské. Mou doktrinou také v této době byla doktrina činnosti. Jednohlasná, všeobecně přijatá doktrina socialistická neexistovala již od roku 1905, když v Německu počalo revisionistické hnutí, dozrávající v Bernsteinovi, a proto se ustavilo, v kolotání rozmanitých tendencí, hnutí revoluční levice, které v Itálii nikdy nevyšlo z pole frází, zatím co v ruském socialismu bylo předešlo k bolševismu. Reformismus, revolucionarismus, centrismus, tohoto názvosloví jsou vyhaslé již i ozvěny, zatím co ve veliké řece fašismu najdete proudy, které se oddělily od Sorela, Péguy-e, Lagardelle-a z *Mouvement socialiste* a od zástupu italských syndikalistů, kteří v letech 1904 a 1914 přinesli novou notu do italského socialistického prostředí, již sterilisovaného a chloroformisovaného giolittiánským podvodnictvím, *Svobodnými stránkami* Olivettiho, Oranovou *Vlčicí* a *Sociální budoucností* Enrica Leone-a.

V roce 1919, po skončení války, byl už socialismus jako doktrina mrtvý: existoval ještě jako zášť, měl ještě jedinou možnost, zvláště v Itálii, odvetu proti těm, kdož chtěli válku a kdož ji měli „odpykat“! *Popolo d'Italia* nesl jako podtitul „deník bojovníků a výrobců“. Slovo „výrobci“ bylo již výrazem jistého duševního směru. Fašismus nebyl vydán na pospas předem vypracované doktríně, na stolku: zrodil se z potřeby činnosti a byl činností; nebyl stranou, ale byl v prvních dvou letech protistranou a hnutím. Jméno, které jsem dal organizaci, určovalo její ráz. A přece, kdo by pročítal, nyní již zmačkané listy té doby, jednací zprávu zakládajícího shromáždění Italských bojových svazů, nenajde tam doktrinu, ale celou řadu hesel, předbíhání, poukazů, jež, osvobozeny od nevyhnutelné spleti okolností, se měly potom, po několika letech, vyvinouti v řadu doktrinářských posic, které činily z fašismu politickou doktrinu, o sobě stojící, ve srovnání se všemi ostatními, jak minulými, tak soudobými. „Domnívá-li se buržoasie,“ řekl jsem tehdy, „že v nás najde hromosvody, je na omylu. My musíme jít vstříc práci . . . chceme zvyknouti pracující třídy na vůdčí schopnost, abychom je přesvědčili, že není snadno dostat dopředu průmysl nebo obchod . . . Budeme bojovat proti technickému a duchovému zpátečnictví . . . Když bylo otevřeno nástupnictví režimu, nesmíme se stát nebojovnými. Musíme běžet. Bude-li režim překonán, budeme my musit zaujmout jeho místo. Právo na nástupnictví nám náleží, protože jsme pohnuli zemi k válce a přivedli ji k vítězství. Nynější politické zastoupení nám nemůže stačit,

chceme přímé zastoupení jednotlivých zájmů. Lze říci proti tomuto programu, že se vrací ke korporacím. Nezáleží na tom! . . . Chtěl bych proto, aby shromáždění přijalo požadavky národního syndikalismu se stanoviska hospodářského . . .“.

Není zvláštní, že již od prvního dne na Piazza di San Sepolcro zaznělo slovo „corporazione“, jež mělo znamenat, během revoluce, jeden ze zákonodárných a sociálních výtvorů na základě režimu?

2. Léta, která předcházela pochodu na Řím, byla lety, během nichž nutnost činnosti nepřípouštěla badání, anebo úplné doktrinářské výplody. Bojovalo se ve městech i ve vesnicích. Hovořilo se, ale — co je svatější a důležitější — umíralo se. Lidé dovedli umírat. Doktrina — pěkně uspořádaná, s rozdělením na kapitoly a paragrafy a obložená učenými pojednáními — mohla chybět; ale bylo zde něco rozhodnějšího, co ji mohlo nahradit: víra. Přesto však, kdo by vzpomínal, nahlížeje do knih, článků, sjezdových přání, větších i menších řečí, kdo by dovedl badat a vybrati, pozná, že základy doktriny byly vrženy, zatím co zuřila bitva. A přesně také v těchto letech se fašistický duch vyzbrojuje, zjemňuje a přistupuje ke své organizaci. Problémy člověka a státu; problémy autority a svobody; problémy politické a sociální a problémy zvláště národní. Boj proti liberálním, demokratickým, zednářským a populárním doktrínám byl veden zároveň s „trestnými výpravami“. Ale poněvadž scházal „systém“, byla fašismu obmyslnými protivníky popírána veškerá doktrinářská schopnost, zatím

co doktrina vznikala, třeba i bouřlivě, nejprve jakožto prudká a dogmatická negace, jak se stává všem myšlenkám, které vzcházejí, pak se stanoviska pozitivní konstrukce, která docházela v následujících letech 1926, 1927 a 1928 svého uskutečnění v zákonech a institutech režimu.

Fašismus je dnes přesně odlišen, nejenom jako režim, nýbrž i jako doktrina. Toto slovo je nutno vykládat tak, že fašismus, vykonávající kritiku sám nad sebou a nad jinými, má své vlastní nezaměnitelné stanovisko, svůj poměr — a tedy i směr — vzhledem ke všem problémům které, ve věcech i myslích, tísní národy světa.

3. Především fašismus, pokud se všeobecně týče budoucnosti a vývoje lidstva, a ponechává stranou veškeré úvahy nynější politiky, nevěří na možnost, ani na užitečnost věčného míru. Odmítá tedy pacifismus, který v sobě skrývá vzdání se boje a zbabělost — před obětí. Jen válka přivádí k maximu napětí všechny lidské energie, a vtiskuje šlechtnou pečeť národům, kteří mají moc čeliti jí. Všechny ostatní zkoušky jsou jen náhražky, jež nikdy nepostaví člověka před sama sebe, před alternativu života a smrti. Proto doktrina, která vychází z prejudiciálního požadavku míru, je cizí fašismu; právě tak jako jsou cizí duchu fašismu, i když přijaty pro určitou užitečnost, kterou mohou mít v jistých politických situacích, všechny internacionalistické a sociální konstrukce, které, jak nám dějiny ukazují, se mohou rozplynout ve větru, jakmile citové, ideální a praktické živly rozbouří srdce národů. Tento antipacifistický duch přenáší fašismus také do života jednotlivců. Hrdé

heslo squadristů „me ne frego“, *) napsané na obvazy ran je nejen činem stoické filosofie, je výtahem doktriny nejenom politické: je to výchova k boji a přijetí nebezpečí, které s sebou přináší; je to nový způsob italského života. Tak fašista přijímá, miluje život a nedbá a má za zbabělou sebevraždu; chápe život jako povinnost, povznesení a vítězství: život, který musí být vznešený, vysoký a plný: prožitý pro sebe, ale hlavně pro ostatní, blízké i vzdálené, přítomné i budoucí.

4. „Demografická“ politika režimu je důsledkem těchto předpokladů. Také fašista miluje ve skutečnosti svého bližního, ale tento „bližní“ není pro něho nejasným a nezachytitelným pojetím: láska k bližnímu nebrání nutné výchovné přísnosti a ještě méně rozlišením a vzdáleností. Fašismus odmítá světová objímání a, přece, žije v obci vzdělaných národů, dívá se jim bděle a nedůvěřivě do očí, sleduje je v jejich duševních stavech a v přeměně jejich zájmů, aniž se dává klamati přechodnými a klamnými zdáním.

5. Takto vypadající pojetí života dělá z fašismu ostrou negaci doktriny, jež položila základy k socialismu tak zvanému vědeckému, nebo Marxovu: doktrina historického materialismu, podle níž se dějiny lidských civilizací vysvětlují jedině zájmovým bojem mezi různými sociálními skupinami a změnou prostředků a nástrojů výroby. Že osudy hospodářství — objevy surovin, nové metody pracovní, vědecké vynálezy — mají svou důležitost, nikdo nepopírá, ale že by stačily vysvětliti lidské dějiny s vylou-

*) Kašlu na to, nic si z toho nedělám,

čením všech ostatních činitelů, je nesmyslné. Fašismus ještě a stále věří na svatost a hrdinnost, to jest jednání, v nichž nepůsobí — ani zdaleka, ani zblízka — motiv hospodářský. Popřeli-li jsme historický materialismus, podle něhož jsou lidé jen statisty dějin, kteří se objevují a mizejí na povrchu vln, zatím co v hloubi se zmítají a pracují pravé hybné síly, je popřen také třídní boj, nezměnný a neopravitelný, který je přirozeným plodem tohoto ekonomistického pojetí dějin a především je popřeno, že třídní boj je převážným jednatelem sociálních přeměn. Když byl socialismus takto zasažen ve dvou stěžejních bodech své doktriny, nezbyvá z něho tedy nic než sentimentální aspirace — stará jako lidstvo samo — na sociální soužití, v němž by byla zmírněna utrpení a bolesti nejnuznějších lidí. Ale zde fašismus odmítá pojetí hospodářského „štěstí“, které by se uskutečnilo socialisticky a jakoby automaticky v určitém okamžiku vývoje hospodářství, se zajištěním maxima blahobytu všem lidem. Fašismus popírá materialistické pojetí „štěstí“ jako možné a přenechává je ekonomistům první polovice osmnáctého století; popírá totiž rovnici blahobyt = štěstí, která by přeměnila lidi na zvířata, myslící na jedinou věc: jak se totiž dobře napást a ztloustnout, byli by tedy přivedeni na ryzí a prostý život vegetativní.

6. Po socialismu bije fašismus do trhlin celého souhrnu demokratických doktrin a odmítá je, jak v jejich teoretických předpokladech, tak v jejich praktickém užití a sladění. Fašismus popírá, že číslo, jen proto že je číslem, by mohlo

věsti lidské společnosti; popírá, že toto číslo by mohlo vládnouti na základě občasných porad; tvrdí, že mezi lidmi je nevylečitelná, úrodná a blahodárná nerovnost a že nelze dostati lidí na stejnou úroveň mechanickým a vnějším faktem jako je všeobecné hlasování. Demokratické režimy mohou být definovány jako ty, v nichž se občas dá lidu iluze, že je suverenní, zatím co opravdová suverenita je v jiných silách, začasné neodpovědných a tajných. Demokracie je režim bez krále, ale s velmi mnohými králi, mnohdy výlučnějšími, tyranštějšími a zkázonosnějšími, než jediný král tyran. To vysvětluje proč fašismus, ačkoliv před rokem 1922 — z případných důvodů — zaujal postavení s tendencí republikánskou, se jí vzdal již před pochodem na Řím, v přesvědčení, že otázka politických forem ve státě není dnes přední a že, podle studia ve vzorníku minulých i přítomných monarchií, vychází najevo, že monarchii a republiku nelze posuzovati pod zorným úhlem věčnosti, nýbrž že zastupují formy, v nichž se vyjadřuje politický vývoj, dějiny, tradice a psychologie toho určitého kraje. Nuže, fašismus překonává protiklad monarchie-republika, na němž ulpěl demokraticismus, přičítaje první všechny nedostatky a vynášeje druhou jako dokonalý režim. Dnes už je známo, že zde jsou republiky hluboce reakční a absolutistické, a monarchie, jež přijímají nejodvážnější politické a sociální experimenty.

7. „Rozum, věda,“ — pravil Renan, jenž měl předfašistická osvícení, v jedné ze svých *Filosofických úvah* — „jsou výrobky lidstva, ale chtějí rozum přímo pro lid a lidem,

je chiméra. Pro existenci rozumu není nutné, aby jej všichni lidé znali. V každém případě, kdyby se měl splnit tento předpoklad, nestalo by se tak nízkou demokracií, která, zdá se, má vésti k vyhlazení veškeré nesnadné kultury, veškeré vyšší kázně. Zásada, že společnost existuje jen pro blahobyť a svobodu jednotlivců, kteří ji skládají, nezdá se souhlasiti s plány přírody, plány, v nichž jen druh je brán v úvahu a jednotlivec se zdá obětován. Je nutno se silně obávat, aby poslední slovo demokracie takto chápané (spěchám, abych řekl, že ji lze chápati také jinak), nebyl sociální stav, v němž degenerovaná masa by neměla nic jiného na starosti, než těšit se ze sprostých požitků vulgárního člověka.“

Až sem Renan. Fašismus odmítá v demokracii nesmyslnou a konvenční lež o politické rovnosti, háv kolektivní neodpovědnosti a mytus neomezeného štěstí a pokroku. Avšak může-li býti demokracie jinak chápána, znamená-li demokracie neodvrhovati lid na okraje státu, fašismus mohl býti od spisovatele definován jako „organisovaná, centralisovaná a autoritární demokracie“.

8. Fašismus zaujímá vzhledem k liberálním doktrínám postavení naprosté oposice, jak na poli politickém, tak na hospodářském. Nesmíme přeháněti — prostě k účelům nynější polemiky — význam liberalismu v minulém století, a dělati z doktriny, která byla jednou z mnohých, vyrazivších v tomto století, náboženství lidstva pro všechny přítomné i budoucí časy. Liberalismus kvetl jen padesát let. Zrodil se v roce 1830 jakožto reakce na Svatou alianci,

Darwin

která chtěla srazit Evropu na dobu před rokem 1789 a měl svůj zlatý rok v 1848, kdy i Pius IX. byl liberálem. Hned nato počal úpadek. Byl-li rok 1848 rokem světla a poesie, byl 1849 rokem temnot a tragedie. Římská republika byla zabita jinou republikou, francouzskou. V témže roce vrhl Marx evangelium socialistického náboženství pověstným Komunistickým manifestem. V roce 1851 provádí Napoleon III. svůj illiberální převrat a vládne ve Francii až do roku 1870, kdy byl svržen lidovým hnutím, ale v důsledku vojenské porážky jedné z největších, jaké znají dějiny. Vítězí Bismarck, který nikdy nevěděl, kde bylo náboženství svobody domovem a kterých proroků užívalo. Je příznačné, že národ vysoké kultury, jako německý, zanedbával po celé XIX. stol. naplno náboženství svobody. Je zde jen jediná vložka. Německo, zastupované tím, co bylo zváno „směšný frankfurtský parlament“, který trval jednu sezonu, dosáhlo své národní jednoty mimo liberalismus, kterážto doktrína se zdá cizí německé duši, duši podstatně monarchické, zatím co liberalismus je historickou a logickou předsíní anarchie. Etapy německé jednoty jsou tři války z let 1864, 1866, 1870, vedené „liberály“ jako Moltke a Bismarck. Pokud se týče italské jednoty, liberalismus zde hrál úlohu nepoměrně menší, než byl přínos Mazziniův a Garibaldiův, kteří nebyli liberály. Bez zákroku illiberálního Napoleona nebyli bychom měli Lombardii a bez pomoci illiberála Bismarcka u Sadové a u Sedanu, bychom s velkou pravděpodobností nezískali v roce 1866 Benátek; a v roce 1870 bychom nebyli vstoupili do Říma. Od roku 1870 do

1915 běží období, v němž sami kněží nového creda ohlašují soumrak svého náboženství: poraženo dekadentismem v literatuře a aktivismem v praxi. Aktivismus: to jest „nacionalismus, futurismus, fašismus“. Liberální století, když bylo nakupilo nekonečnou spoustu gordických uzlů, snaží se rozetnout je hekatombou světové války. Nikdy žádné náboženství neuložilo tak nesmírnou obět. Měli bohové liberalismu žízeň po krvi? Nyní liberalismus pomalu zavírá brány svých opuštěných chrámů, protože národové cítí, že jeho agnosticismus v hospodářství, jeho indiferentismus v politice a morálce by přivedl, jako již přivedl, státy k jisté zkáze. Tím se vysvětluje, že všechny politické zkušenosti soudobého světa jsou antiliberální a je nanejvýš směšné chtít je proto zařadit mimo dějiny; jakoby dějiny byly honebním revírem, vyhrazeným liberalismu a jeho profesorům, jakoby liberalismus byl definitivním a nepřekonatelným již slovem civilisace.

9. To, že fašismus popírá socialismus, demokracii a liberalismus, nesmí přece jen vzbudit zdání, že chce srazit svět na to, čím byl před rokem 1789, který bývá označován jako rok, jímž se začíná demo-liberální století. Není návratu zpět. Fašistická doktrína nezvolila svým prorokem De Maistre-a. Monarchický absolutismus byl a rovněž tak každá ecclesiolatrie. Tak „byla“ feudální privilegia a rozdělení v neproniknutelné a navzájem neslučitelné kasty. Pojem fašistické autority nemá nic společného se státem policejním. Strana, která vládne totalitárně národu, je novým faktem v dějinách. Vztahy a srovnání nejsou možné.

Fašismus čerpá z trosek liberálních, socialistických a demokratických doktrin ty prvky, které mají ještě životní hodnotu. Zachovává to, co by se mohlo nazvat zisky dějin a odmítá všechno ostatní, to jest pojem doktriny dobré pro všechny časy a pro všechny národy. I když připustíme, že XIX. stol. bylo stoletím socialismu, liberalismu a demokracie, není tím řečeno, že také XX. stol. musí být stoletím socialismu, liberalismu a demokracie. Politické doktriny přecházejí, národové zůstávají. Lze se domnívat, že toto století je stoletím autority, stoletím „pravice“, stoletím fašistickým. Bylo-li XIX. stol. stoletím jednotlivce (liberalismus znamená individualismus), lze se domnívat, že toto století je „kolektivní“ a tedy stoletím státu. Že nová doktrina může užítí ještě životných prvků jiných doktrin, je naprosto logické. Nikdy se žádná doktrina nezrodila celá nová, zářící, nikdy neviděná. Žádná doktrina se nemůže chlubití naprostou „původností“. Je vázána, i kdyby jen historicky, na jiné doktriny, které byly, a na jiné, které přijdou. Tak vědecký socialismus Marxův je vázán na utopistický socialismus Fourierů, Owenů, a Saint-Simonů; tak liberalismus devatenáctého století navazuje na celé osvícenské hnutí století osmnáctého. Tak demokratické doktriny jsou vázány na Encyklopedii. Každá doktrina se snaží usměrnití činnost lidí k určitému účelu; avšak činnost lidí reaguje na doktrinu, přeměňuje ji, přizpůsobuje ji novým nutnostem, anebo ji překonává. Sama doktrina tedy nemá být slovním cvičením, nýbrž projevem života. V tom je pragmatické žilstvo fašismu, jeho vůle po moci,

jeho vůle po bytí, jeho stanovisko vůči faktu „násilí“ a jeho hodnotě.

10. Stěžejním bodem fašistické doktriny je pojetí státu, jeho podstaty, jeho úkolů, jeho účelů. Pro fašismus je stát absolutum, vzhledem k němuž jednotlivci a skupiny jsou relativum. Jednotlivci a skupiny jsou „myslitelní“ jen pokud jsou ve státě. Liberální stát neřídí hru a hmotný a duchový vývoj kolektivity, ale omezuje se na zaznamenávání výsledků; fašistický stát má vědomí sama sebe, své vůle a proto se nazývá stát „etický“. V roce 1929 na prvním pětiletém shromáždění režimu jsem pravil: „Pro fašismus není stát nočním hlídačem, který se stará jen o osobní bezpečnost občanů; ani není organizací s čistě hmotnými účely, jak na příklad zajistití určitý blahobyt a relativně mírné sociální soužití, v tomto případě by stačil k jeho uskutečnění správní výbor; ani není výtvořem čisté politiky, beze zřetele na hmotnou a složitou skutečnost života jednotlivců a národů. Stát, jak jej fašismus chápe a vytváří, je duchovým a mravním faktem, neboť uskutečňuje politickou, právní a hospodářskou organizaci národa a tato organizace je ve svém vzniku i vývoji projevem ducha. Stát je ručitelem vnější i vnitřní bezpečnosti, ale je zároveň strážcem a přechovavatelem ducha národa, tak jak se po staletí vytvořil v jazyce, v obyčeji a ve víře. Stát není jenom přítomnost, nýbrž také minulost a hlavně budoucnost. Stát, překračuje krátké meze jednotlivých životů, představuje immanentní svědomí národa. Formy, v nichž se státy vyjadřují, se mění, ale nutnost zůstává. Stát vychovává

občany k občanským ctnostem, činí je uvědomělými svého poslání a povzbuzuje je k jednotě; uvádí jejich zájmy v soulad spravedlnosti; převádí vítězství myšlenky do věd, do umění, do práva, do lidské solidárnosti; přivádí lidi od nejjednoduššího života v hordě k nejvyššímu lidskému výrazu, moci, jímž je imperium; svěruje dějinám jména těch, kdož zemřeli pro jeho úplnost a aby poslechli jeho zákonů; uvádí za příklad a doporučuje pokolením, která přijdou, kapitány, kteří zvětšili jeho území, a genie, kteří ho ozářili slávou. Když upadá smysl pro stát a převládají rozpojivé a odstředivé snahy jednotlivců nebo skupin, národní společnosti se chýlí ke sklonku.“

11. Od roku 1929 až dodnes hospodářský a politický vývoj světa jen posílil tyto doktrinářské posice. Stát se stává obrem. Stát může rozřešiti dramatické protiklady kapitalismu. To, co se nazývá krizí, nelze rozřešiti leč ve státě, v okruhu státu. Kde jsou stíny Jules Simonů, kteří prohlášovali při úsvitu liberalismu, že „stát má pracovati, aby se stal neužitečným a aby připravil svou demisi“? Mac Cullochové, kteří tvrdili ve druhé polovici minulého století, že stát se má zdržovati od přílišného vládnutí? A co by vůbec řekl těmto neustálým, podrážděným a nevyhnutelným zákrokům státu v hospodářských záležitostech Angličan Bentham, podle něhož má průmysl na státu jen žádat, aby byl ponechán na pokoji, anebo Němec Humboldt, podle něhož „zahálčivý“ stát má být považován za nejlepší? Jisto je, že druhá vlna liberálních ekonomistů byla méně extrémní, než první a již sám Smith otevřel — i když

obezrele — brány zákrokům státu v hospodářství. Jestliže platí, že kdo řekne liberalismus, říká jednotlivec, kdo říká fašismus, říká stát. Avšak fašistický stát je jediný a je původním výtvozem. Není reakční, ale revoluční, pokud předbílá řešení určitých problémů všeobecných, jaké jsou jinde dány na poli politickém roztržštěním stran, převahou parlamentarismu a neodpovědností shromáždění; na poli hospodářském stále početnějšími mocnějšími funkcemi syndikátů, jak v úseku dělnickém, tak průmyslovém, jejich spory a jejich dohodami; na poli mravním nutností pořádku, disciplíny a poslušnosti mravních zásad vlasti. Fašismus chce silný a organický stát, opřený zároveň o širokou lidovou základnu. Fašistický stát požadoval pro sebe též pole hospodářství; korporativními, sociálními a výchovnými ústavy, které zřídil, se rozšíří smysl pro stát až do posledních žilek a ve státě tak obíhají, zařazeny do příslušných organizací, všechny politické, hospodářské a duchové síly národa. Stát, který se opírá o miliony lidí, již ho uznávají, cítí a jsou mu ochotni sloužiti, není tyranským státem středověkého pána. Nemá nic společného s absolutistickými státy před a po roce 1789. Jednotlivec není ve fašistickém státě zničen, ale spíše zmnožen, tak jako v pluku voják není zmenšen, nýbrž zmnohonásoben počtem svých druhů. Fašistický stát organizuje národ, ale ponechává potom jednotlivcům dostatečnou volnost; omezil zbytečné a škodlivé svobody a ponechal ty podstatné. Na tomto poli nemůže soudit jednotlivce, nýbrž jedině stát.

12. Fašistický stát nezůstává lhostejným k náboženské-

mu faktu vůbec, ani ke zvláštnímu pozitivnímu náboženství, jakým je italský katolicismus. Stát nemá teologii, ale má morálku. Ve fašistickém státě je náboženství pokládáno za jeden z nejhlubších projevů ducha; není tedy pouze uctíváno, nýbrž i bráněno a chráněno. Fašistický stát nevytváří svého „Boha“, jak to chtěl učinit v určitém okamžiku, v krajním blouznění konventu, Robespierre; aniž se snaží marně vymazat ho z duší, jako činí bolševismus; fašismus ctí boha svatých, asketů a hrdinů, i boha, jak si ho představuje a jak se k němu modlí prostodušné a primitivní srdce lidu.

13. Fašistický stát je vůle moci a imperia. Římskou tradicí je zde myšlenka síly. Imperium ve fašistické doktríně není jen výrazem územním, vojenským nebo obchodním, nýbrž duchovým a mravním. Lze si představit imperium, to jest národ, který přímo nebo nepřímo vede ostatní národy, aniž má potřebu získati jediný čtvereční kilometr území. Pro fašismus je tendence k imperiu, to jest k rozpínavosti mezi národy, projevem životnosti; její opak, nebo peciválství, je znakem úpadku: národy, jež vznikají a obrozují se, jsou imperialisty, národy, které umírají, se vzdávají všeho. Fašismus je doktrína, jež tlumočí nejpřiléhavěji snahy a duševní stavy národa, jako je italský, který se po mnoha stoletích odevzdání a cizácké poroby obrozuje. Avšak imperium vyžaduje disciplínu, usměrnění všech úsilí, povinnost a obět; to vysvětluje mnohé praktické stránky činnosti režimu a směr mnohých státních sil a nutnou přísnost proti všem, kdož by se chtěli postavit proti

tomuto spontánnímu a osudovému hnutí Italie XX. století a odporovati hlásáním překonaných ideologií XIX. století, zavržených všude, kdekoliv se jen odvážili velikých přeměnných politických a sociálních pokusů: nikdy neměly národy takovou řízeň po autoritě, směrnicích a pořádku, jako v tomto okamžiku. Má-li každé století svou doktrínu, zdá se podle tisíce příznaků, že doktrínou nynějšího století je fašismus. Že je to doktrína života, dokazuje fakt, že vzbudila víru: že víra si získala duše, dokazuje fakt, že fašismus měl své padlé a své mučedníky.

Fašismus představuje dnes ve světě universalitu všech doktrin, které svým uskutečněním jsou dokladem určitého momentu v dějinách lidského ducha.

Mussolini

BENITO MUSSOLINI

ŘEČI O ITALII
A FAŠISMU

PRAHA

1935

Benito Mussolini